

MJERE SOCIJALNE ZAŠTITE U FUNKCIJI EFIKASNOSTI SOCIOPEDAGOŠKOG RADA NA PROVOĐENJU ODGOJNE MJERE POJAČANA BRIGA I NADZOR¹

Nivex Koller-Trbović

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

Originalni znanstveni članak
UDK: 376.5
Prispjelo: 15. 06. 1989.

SAŽETAK

Na uzorku od 177 maloljetnika kojima je u razdoblju od 1. 10. 1982. do 15. 1. 1985. godine od okružnog ili općinskog suda u Zagrebu bila izrečena odgojna mjera Pojačana briga i nadzor, tražene su relacije između uspješnosti odgojne mjere i socio–zaštitnih intervencija poduzimanih prema maloljetniku i/ili njegovoj obitelji prije izricanja odgojne mjere.

Kvazikanoničkom korelacijskom analizom (program QCCR) izoliran je jedan kvazikanonički faktor koji informira o statistički značajnoj, mada niskoj povezanosti ta dva prostora. Očekivanja od kojih se krenulo potvrđena su, odnosno odgojna mjera Pojačane brige i nadzora efikasnija je i uspješnija ako se primjenjuje prema maloljetnicima koji ranije uglavnom nisu bili evidentirani u službi socijalne zaštite, niti su prema njima poduzimane neke sociozaštitne mjere. Isto se odnosi i na obitelj maloljetnika. Dakle, veći uspjeh odgojne mjere Pojačana briga i nadzor može se očekivati kada poremećaji u ponašanju nisu fiksirani i većeg intenziteta, a obitelj nije značajno narušena, odnosno pruža određene mogućnosti za suradnju i pomoć u provođenju mjere.

Vrijednost ovih rezultata je u njihovoj praktičnoj aplikaciji u odnosu prema kriterijima za izricanje odgojne mjere Pojačana briga i nadzor.

1. UVOD

Sociozaštitne mjere koje se poduzimaju od centra za socijalni rad prema djeci i omladini s poremećajima u ponašanju i njihovim obiteljima predstavljaju značajan doprinos u općim naporima društva na sprečavanju i suzbijanju društveno neprihvatljivog ponašanja mladih. Međutim da je dijapazon mjer i intervencija koje se najčešće primjenjuju i danas, a još više u vrijeme početka ispitivanja, nedovoljan, potvrđuju i zaključci istraživanja o obiteljskim prilikama maloljetnih delinkvenata u relaciji sa socijalno zaštitnim intervencijama (Singer i

sur., 1986), prema kojima službe socijalne zaštite primjenjuju premali broj i preuski dijapazon mogućih mjer, te nedovoljno rade na rizicima delinkvencije, tj. na preventivnim aktivnostima.

Pretežno se koriste klasične metode pomoći i zaštite i to u situacijama izraženijih rizika, značajnijih poremećaja u ponašanju, neadekvatnosti u funkciranju obitelji, i sl., dok suptilniji problemi djece i maloljetnika i unutarobiteljski odnosi ostaju nedovoljno poznati, otkriveni i tretirani. Naravno da je u takvoj situaciji aktivnost društvenih činilaca usmjerena, pretež-

¹ Ovaj rad je dio znanstveno–istraživačkog projekta pod nazivom "Model sociopedagoškog rada u izvršenju odgojne mjere Pojačana briga i nadzor – Uloga centara za socijalni rad", koji realizira Odsjek za socijalnu pedagogiju Fakulteta za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu u suradnji s jedanaest centara za socijalni rad u Zagrebu, te okružnim i općinskim sudovima za maloljetnike u Zagrebu. Financijska sredstva za realizaciju ovog projekta osigurala je Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SR Hrvatske.

no na tretman već gorućih problema, a nedovoljno na detekciju i prevenciju. Stoga izolirana aktivnost centara za socijalni rad ne može proizvesti bolje rezultate ako nije utemeljena na stalnoj suradnji i komplementarnoj djelatnosti svih društvenih činilaca, posebno predškolskih ustanova, škola, dispanzera, sudova, mjesnih zajednica i dr. Međutim, kako je centar za socijalni rad prisutan i odgovoran za djecu i maloljetnike s poremećajima u ponašanju u svim fazama — od detekcije, prevencije, dijagnostike, suradnje prilikom izricanja mjera, u izvršenju odgojne mjere, te u naknadnom praćenju, i staranju, prijeko je potrebno da kontinuirano radi na evaluaciji vlastitog rada, te da u praksi koristi rezultate znanstvenih istraživanja da bi postigao veću efikasnost u radu. Jer, ako, npr., predlaže sudu izricanje odgojne mjere Pojačana briga i nadzor za maloljetnika koji već duže vrijeme ima u tretmanu kroz različite oblike sociozaštitnih intervencija, a maloljetnik je u međuvremenu počinio krivično djelo, znači da na sebe preuzima odgovornost kojoj realno ne može udovoljiti. Postavlja se pitanje na osnovi kojih pokazatelja i zaštito predlaže takvo rješenje.

Takva situacija donekle podsjeća na rezultate nekih dosadašnjih istraživanja, npr., o uspješnosti Pojačanog nadzora organa starateljstva u SR Sloveniji (Skaberne, Vodopivec, 1969), a prema kategorijama maloljetnika po težini poremećaja u ponašanju, gdje je najveći uspjeh postignut kod maloljetnika koji su bili manje ometeni i koji su imali relativno sređene obiteljske prilike, dok kod maloljetnika koji su pokazivali trajnije i intenzivnije poremećaje u ponašanju i imali značajno narušenu obiteljsku situaciju, i sl., uspjeh je bio minimalan. Na osnovi takvih pokazatelja autori zaključuju da se ta mjera izriče vrlo he-

terogenoj grupi maloljetnika, tj. da ne postoje jasni kriteriji, a ni jedinstvenost sudova prilikom izricanja mjere.

Ili kako navodi Stakić (1983) u zaključcima donesenim na osnovi istraživanja o realizaciji odgojne mjere Pojačani nadzor organa starateljstva u SR Srbiji, koju bi u mnogočemu trebalo poboljšati, a između ostalog zahvatiti i racionalizaciju kriterija izricanja ove odgojne mjere čime bi se eliminirali oni maloljetnici s kojima je uistinu teško surađivati.

Na jednom savjetovanju o Pojačanom nadzoru organa starateljstva Singer (1969) navodi i neka inozemna iskustva prema kojima je ta mjera bila uspješna i kod nekih "kontraindiciranih" slučajeva, te smatra da kriterije ne bi trebalo primjenjivati kruto i shematisirano. Zbog toga svaki slučaj treba rješavati timski i stručno argumentirati prijedlog koji se preporuča, za što danas postoje realne predispozicije, posebno u sve boljoj kadrovskoj ekipiranosti centara za socijalni rad, sudova, ustanova i dr.

Utvrđivanje valjanih kriterija za izbor odgojne mjere značajno pridonosi uspjehu mjere. Pri tome se najčešće ispituje niz relevantnih faktora u odnosu prema maloljetniku, njegovoj obitelji i užoj socijalnoj sredini, dok se još uvijek, kako navodi Uzelac (1988), nedovoljna pozornost obraća kadrovskim, materijalnim i organizacijskim potencijalima šire sredine u kojoj se mjera provodi.

Na jednom savjetovanju o Pojačanom nadzoru organa starateljstva na slične probleme upozorili su Bošnjak i Ban (1969) u diskusiji o kriterijima za predlaganje i izricanje ove odgojne mjere, tj. ističu nužnost pravilne ocjene mogućnosti službe u određenoj sredini da osigura stručan i uspješan tretman.

Dakle, već su prije 20 godina na savje-

tovanju o Pojačanom nadzoru organa starateljstva (1969) izneseni brojni nedostaci kako prilikom izricanja, tako i za vrijeme provođenja mjere. Danas se s pravom može konstatirati da su mnogi od tih nedostataka uklonjeni ili bar umanjeni s pomoću smišljenog, ciljanog, kvalitetnog, planskog i timskog rada različitih službi i ustanova odgovornih za suzbijanje i sprečavanje društveno neprihvatljivog ponašanja djece i omladine. To nikako ne znači da su svi problemi prebrođeni, ali pruža optimističku prognozu za dalju afirmaciju i primjenu te, za današnje uvjete, vrlo primjerene i korisne odgojne mjere. Međutim, još niz pitanja čeka odgovor, a i intenzitet društvene promjene nameću potrebu stalne evaluacije rezultata na provođenju odgojne mjere Pojačana briga i nadzor, kako bi se omogućio stalni pritok novih spoznaja, ali i konkretni pomaci u praksi.

2. CILJ RADA, UZORAK I METODE OBRADBE PODATAKA

2.1. Cilj i hipoteze

Nužnost stalne evaluacije sociopedagoškog rada, u ovom slučaju na provođenju odgojne mjere Pojačana briga i nadzor, sa svrhom unapređivanja rada i tretmana, tj. sa svrhom povećanja njezine efikasnosti i uspješnosti, određuje i cilj ovog rada. Momenti koji značajno utječu na tok rehabilitacije maloljetnika u ovoj odgojnoj mjeri, ne nalaze se samo u elementima tretmana, tj. provođenja mjeru, nego i u ranijim fazama koje prethode izricanju i provođenju mjeru. Stoga je cilj ovog rda utvrđivanje relacija između efikasnosti odgojne mjere Pojačana briga i nadzor i ranije poduzetih sociozaštitnih intervencija prema maloljetniku i/ili njegovoj obitelji.

Hipoteza od koje se pri tome polazi

odnosi se na očekivanje veće uspješnosti odgojne mjere Pojačana briga i nadzor u slučaju kada maloljetnik ne očituje intenzivne i fiksirane poremećaje u ponašanju, te ako obitelj maloljetnika nije značajno narušena, odnosno da jednim dijelom može participirati u resocijalizaciji maloljetnika. Dakle, veći uspjeh očekuje se kod onih maloljetnika i njihovih obitelji koji nisu bili kroz duže vrijeme u evidenciji službe socijalne zaštite i prema kojima nije bilo potrebno poduzimati intenzivnije sociozaštitne intervencije.

Podlogu za takva očekivanja nalazimo u radovima o kriterijima za izricanje odgojnih mjera, odnosno o populaciji maloljetnika za koje neka mjera ima smisla i povoljnu prognozu za uspjeh (Singer i sur., 1976; Hudina i Žižak, 1984). I dosadašnji rezultati iz ovog projekta prezentirani na Znanstvenom skupu + Istraživanja na području defektologije III (Koller-Trbović, Žaja, 1987) potvrđuju također takva očekivanja.

2.2. Uzorak Ispitanika

Uzorak ispitanika tvore 177 maloljetnika kojima je u razdoblju od 1. 10. 1982. do 15. 1. 1985. godine od okružnog ili općinskog suda u Zagrebu izrečena odgojna mjera Pojačane brige i nadzora.

2.3. Uzorak varijabli

Prvi set varijabli (prediktorske varijable) odnosi se na poduzete sociozaštitne mjere prema maloljetniku i/ili njegovoj obitelji prije izricanja odgojne mjere Pojačana briga i nadzor. Varijable su uzete iz Anketnog lista za maloljetnike. To su (13):

2. Sociozaštitne intervencije prema obitelji	SOCPOR	2. pružena višekratna pomoć 3. pružena jednokratna pomoć 4. nije pružena
1. da		
2. ne		
3. Evidentiranost porodice u službi socijalne zaštite	EVIPOR	13. Intenzitet socijalnozaštitne intervencije
1. da		INTSOC
2. ne		1. bilo 5 ili više intervencija 2. bile 4 intervencije 3. bile 3 intervencije 4. bile dvije intervencije 5. bila jedna intervencija 6. nije bilo intervencija
4. Vrijeme prve evidencije	VRIJEM	Drugu grupu varijabli (kriterijske varijable) čini 5 varijabli koje se odnose na procjenu uspješnosti odgojne mjere, a uzete su iz Završnog anketnog lista i Upitnika za stručne suradnike suda. To su:
1. prije više od 3 godine		1. Koliko je ukupno trajao rad na provođenju odgojne mjere? UKURAD
2. prije 3 godine		1. manje od 1 godinu
3. prije dvije godine		2. između 1 i 2 godine
4. prije jednu godinu		3. između 2 i 3 godine
5. nije bilo		2. Zbog čega je rad na provođenju odgojne mjere definitivno okončan?
5. Maloljetnik liječen	MALLIJ	ZBOGOK
1. da		1. jer je istekao zakonski (trogodišnji) rok
2. ne		2. mjeru je obustavljena prije isteka zakonskog roka
6. Maloljetnik opserviran ambulantno	AMBOPS	3. mjeru je zamjenjena drugom težom mjerom
1. da		4. mjeru je zamjenjena drugom lakšom mjerom
2. ne		5. otišao na odsluženje vojnog roka
7. Maloljetnik opserviran stacionarno	STAOPS	6. trajno odseljenje iz Zagreba
1. da		7. ostalo
2. ne		3. Kako sada kada je rad na provođenju odgojne mjere završen u cjelini ocjenjujete uspješnost odgojne mjere?
8. Smještaj u prihvatilište, ali ne zbog opservacije	SMJEPR	USPJKR
1. da		1. izuzetno neuspješna
2. ne		2. neuspješnija
9. Smještaj u zavod ili dječni dom	SMJEZA	3. uspješna
1. da		4. uspješnija
2. ne		
10. Pomoć maloljetniku pri zapošljavanju	POMZAP	
1. da		
2. ne		
11. Pomoć porodici ili drugim članovima pri zapošljavanju	POMDRU	
1. da		
2. ne		
12. Materijalna pomoć porodici	MATPOM	
1. pružena stalna pomoć		

5. izuzetno uspješna
 4. Isto pitanje za stručne suradnika suda.
- SSUUSP
1. mjera je izuzetno neuspješna
 2. mjera je neuspješnija nego kod većine maloljetnika
 3. mjera je uspješna kao i kod većine ostalih maloljetnika
 4. mjera je uspješnija nego kod većine ostalih maloljetnika
 5. mjera je izuzetno uspješna
5. Kako je, po Vašoj procjeni, ukupna uspješnost odgoja mjere u odnosu na Vaša očekivanja koja ste gajili prije početka rada na provođenju mjera? (za stručne suradnike suda)
- SSUOCE
1. daleko ispod očekivanja
 2. donekle s očekivanjima
 3. u skladu s očekivanjima
 4. donekle iznad očekivanja
 5. daleko iznad očekivanja

2.4. Metode obradbe podataka

Podaci su obrađeni u Sveučilišnom računskom centru u Zagrebu, programom QCCR (Momirović, Dobrić, Karaman, 1983), koji provodi standardnu, biortogonalnu kanoničku korelacijsku analizu (Hotelling, 1936) i kanoničku analizu kovarijance, odnosno kvazikanoničku korelacijsku analizu i utvrđuje relacije između dobivenih rezultata pod oba modela.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

I kanoničkom korelacijskom analizom i kanoničkom analizom kovarijance, dakle u oba modela, izoliran je po jedan kanonički par čije korelacije upućuju na statistički značajna, ali nisku vezu (u kanoničkoj korelacijskoj analizi .43, a u kanoničkoj analizi kovarijance .27). Teško da bi se od

prostora sociozaštitnih intervencija poduzimanih prema maloljetniku i njegovoj obitelji još prije izricanja odgojne mjere Pojačana briga i nadzor i mogle očekivati znacajno veće veze, jer se, nesumnjivo, radi o samo jednom segmentu u nizu faktora odgovornih za uspjeh, odnosno neuspjeh odgojne mjere.

Kako se radi o nepravilnim distribucijama i ne velikom broju ispitanika (uzorku), prednost u analizi rezultata dana je kanoničkoj analizi kovarijance (koja nije toliko osjetljiva na navedene nedostatke).

Distribuciju rezultata moguće je pratiti u tablicama 1. i 2. U Tablici 1. prikazan je sklop, struktura i kostruktura prvog (i jedinog) kvazikanoničkog faktora u prostoru varijabli sociozaštitnih intervencija, dok je u Tablici 2. to isto prikazano za drugi set varijabli tzv. kriterijske varijable.

Jedini kvazikanonički faktor u prostoru prediktorskih varijabli najviše je definiran onim kategorijama varijabli koje informiraju o nepoduzimanju sociozaštitnih inter-

Tablica 1.

Prvi set kvazikanoničkih faktora — sklop, struktura i krosstruktura

	$P_1 = F_1$	C_1
SOCMAL	.76	.11
SOCPOR	.81	.19
EVIPOR	.81	.17
VRIJEM	.75	.18
MALLIJ	.37	.19
AMBOPS	.26	.05
STAOPS	.49	.20
SMJEPR	.30	.04
SMJEZA	.39	.13
POMZAP	.51	.19
POMDRU	.53	.05
MATPOM	.69	.10
INTSOC	.76	.02

Tablica 2.

Drugi set kvazikanoničkih faktora — sklop, struktura i krosstruktura

	$P_1 = F_1$	C_1
UKURAD	-.33	-.33
ZBOGOK	.13	.05
USPJKR	.83	.25
SSUUSP	.81	.20
SUOCE	.72	.11

vencija prema maloljetniku i njegovoj obitelji, te njihovoj neevidentiranosti u službi socijalne zaštite. Nije bilo pružanja materijalne pomoći, niti pomoći pri zapošljavanju, niti je maloljetnik bio upućen na opservaciju i sl. Dakle, ovaj faktor može se definirati kao odsutnost evidentiranosti i intervencija u odnosu prema maloljetniku i njegovoj obitelji. Par ovom faktoru u prostoru kriterijskih varijabli može se definirati uspješnošću odgojne mjere Pojačana briga i nadzor, a osnovu za to nalazi se u procjeni odgojne mjere uspješnom od voditelja mjere i stručnih suradnika, i to iznad njihovih očekivanja, te informacijom o kraćem trajanju odgojne mjere.

Na osnovi tih pokazatelia može se zaključiti da je odgojna mjera Pojačana briga i nadzor dala dobre rezultate i pokazala se uspješnom, te uglavnom nije trajala duže od jedne godine, ako maloljetnik i njegova obitelj nisu bili ranije evidentirani u službi socijalne zaštite, niti su prema njima poduzimane sociozaštitne intervencije, odnosno ako poremećaji u ponašanju nisu dužeg trajanja i većeg intenziteta, niti je obiteljska situacija ukazivala na potrebu značajnijeg interveniranja. Međutim, očito se radi o određenim problemima jer su maloljetnici počinili krivično djelo i izrečena im je odgojna mjera, ali ti problemi nisu

bili na vrijeme uočeni, te su izostale i preventivne aktivnosti koje bi eventualno mogле spriječiti razvoj delinkventnog ponašanja.

Na osnovi iznesenih rezultata potvrđena je postavljena hipoteza, te se može konstatirati da je uspješnost odgojne mjere Pojačana briga i nadzor veća ukoliko je maloljetnik na vrijeme evidentiran i ukoliko se pravovremeno započelo s tretmanom, kako u odnosu prema maloljetniku, tako i u odnosu prema njegovoj obitelji, ako se pokaže potrebnim.

Osnovni prijedlozi koji se temelje na ovim rezultatima odnose se prvenstveno na pitanje kriterija za izricanje odgojne mjere Pojačana briga i nadzor, koje bi trebalo respektirati ukoliko se žele postići povoljni efekti odgojne mjere (misli se, naravno na doprinos koji ovaj segment može imati). Međutim, kako je već u uvodu spomenuto, osim pokazatelia o maloljetniku i njegovoj obitelji obavezno treba imati u vidu kadrovske, materijalne i organizacijske potencijale šire sredine u kojoj se mjera provodi. Osim toga, čini se posebno potrebnim istaknuti značenje i ulogu voditelja odgojne mjere, na kojem leži većina dužnosti, a u sadašnjem trenutku previše toga je prepusteno njegovoj volji, snalažljivosti i sposobnosti, a bez veće odgovornosti i evaluacije njegova rada. Neke od tih problema dotiče Longo (1987) u radu o analizi poslova i zadataka voditelja odgojne mjere Pojačana briga i nadzor, te ličnosti i podobnosti osobe za taj posao.

Osim toga treba spomenuti, mada se to u vijek ističe, a ovi rezultati to potvrđuju, nužnost boljeg preventivnog rada, u ovom slučaju centra za socijalni rad, jer su se neke situacije, vjerojatno, mogle izbjegći, načrtoći kod onih maloljetnika gdje se odgojna mjera pokazala posebno uspješnom.

Dakle, ponovno se ističe nužnost rane detekcije i prevencije poremećaja u ponašanju djece i omladine.

LITERATURA

1. BOŠNJAK, V., BAN, B.: Primjena mjere Pojačani nadzor organa starateljstva u praksi službe socijalne zaštite. U: Savjetovanje o Pojačanom nadzoru organa starateljstva. Republički zavod za socijalni rad SR Hrvatske, Zagreb, 1969, 141–157.
2. HUDINA, B., ŽIŽAK, A.: Kriteriji za primjenu određenih oblika zaštite i odgojnih mjera prema djeci i omladini društveno neprihvatljivog ponašanja. U: Institucionalni tretman osoba društveno neprihvatljivog ponašanja, Republički zavod za socijalni rad SR Hrvatske, Zagreb, 1984, 295–309.
3. KOLLER–TRBOVIĆ, V., ŽAJA, B.: Povezanost poduzetih mjer socijalne zaštite prema maloljetnicima uključenim u odgojnu mjeru Pojačana briga i nadzor i stupnja uspješnosti mjeru, Defektologija, Zagreb, 1987, Vol. 23, br. 2, 401–415.
4. LONGO, I.: Prilog analizi poslova i zadataka voditelja Pojačane brigade i nadzora, Socijalni rad, 1987, Vol. 1, br. 1–2, 179–187.
5. SINGER, M.: Pojačani nadzor organa starateljstva (pravni aspekt). U: Savjetovanje o Pojačanom nadzoru organa starateljstva, Republički zavod za socijalni rad SR Hrvatske, Zagreb, 1969, 9–56.
6. SINGER, M., MOMIROVIĆ, K., KOVAČEVIĆ, V.: Kriteriji sudova pri izricanju sankcija maloljetnicima, Defektologija, Zagreb, 1976, br. 1–2, 48–98.
7. SINGER, M. i sur.: Porodične prilike maloljetnih delinkvenata u SR Hrvatskoj u relaciji sa socijalnozaštitnim intervencijama, SRCE – Republički zavod za socijalni rad SR Hrvatske, Zagreb, 1986.
8. SKABERNE, B., VODOPIVES, K.: Istraživanje pojačanog nadzora organa starateljstva. U: Savjetovanje o Pojačanom nadzoru organa starateljstva, Republički zavod za socijalni rad SR Hrvatske, Zagreb, 1969, 158–174.
9. STAKIĆ, Đ.: Aktualni problemi realizacije vaspitne mere pojačani nadzor organa starateljstva u SR Srbiji, Socijalna zaštita, 1983, br. 16, 16–26.
10. UZELAC, S.: Priručnik za voditelje odgojne mjere Pojačana briga i nadzor, Socijalni rad – Biblioteka, 1988, str. 11.

THE MEASURES OF THE SOCIAL PROTECTION IN FUNCTION OF THE EFFICACY OF THE SOCIOPEDAGOGIC WORK ON THE CARRYING OUT THE EDUCATIONAL MEASURE INTENSIFIED CARE AND SUPERVISION¹

Summary

On the sample od 117 juvenile delinquents that have been sentenced on the educational measure Intensified care and supervision during the perion from the 1st October 1982. till the 5th of January 1985., by the District or the Municipal Court, the relations between the success of the educational measure and the soci—protectional interventions carried out toward the juvenile delinquent and/or his family before the educational measure has been sentenced, were estimated.

Quasicanonic correlation analyses (program QCCR) isolated one quasicanonic factor that is informing about the statistically significant though low connection between these two spaces. The initial expectations have been confirmed and it is proved that the educational measure Intensified care and supervision is more efficient and successfull if it is applied on juveniles who haven't been in any social security service evidence, nor have they been included in some masures of the social protection. This also reffers on the juvenile's family. The greater success of the educational measure Intensified care and supervision can be expected, when behavior disturbances are not fixed and are more intensive, as well as when the family isn't significantly disturbed. In this way it gives certain possibilities for the cooperation and help in the execuction of this measure. The value of thise results is in their practical applicability concerning the criteria for sentencing the educational measure Intensified care and su-pervision.

¹ This paper is part of the scientific task titled "The model of sociopedagogical work in execusion of the educational measure "Intensified care and supervision — The role of the Centers for the social work", realized at the Department for Social Pedagogy; Faculty of Defectology, University of Zagreb in the cooperation with the eleven centers for social work in District and Municipal juvenile Courts in Zagreb. The financial support for the realisation of the Project was insured by the Scientific Committee of the Republic of Croatia.